

Täysistunto

Keskiviikko 25.11.2020 klo 14.00—22.01

13. Lakialoite laiksi isyyslain 44 §:n kumoamisesta

Lakialoite LA 13/2020 vp Jukka Kopra kok ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.38 **Jukka Kopra kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä käsillä oleva lakialoite koskee isyyslain 44 §:n kumoamista. Viime viikolla vietimme sekä miesten että lasten oikeuksien päivää, ja nyt meillä on sopivasti tämä sekä lasten että myös isien oikeuksia edistävä aloite käsiteltävänä.

Ongelma on, että nykyisen isyyslain 44 § estää lapsen edun toteutumisen tapauksissa, joissa isyyden korjaamisen voitaisiin katsoa olevan lapsen edun mukaista. Nykyinen laki sallii tilanteen, jossa isäksi voidaan vahvistaa vasten tahtoaan henkilö, joka voi kiistatta osoittaa, ettei ole lapsen isä. Määräajan umpeuduttua tätä oikeuden päätöstä ei voi tosiasiallisesti millään tavoin enää isäksi vahvistetun toimesta muuttaa, vaikka, kuten totesin, esimerkiksi geeniteknologialla voidaan osoittaa kiistatta, että isäksi vahvistettu ei ole lapsen oikea isä.

Tällä lakialoitteella tavoitellaan kahta parannusta: ensinnäkin virheellisten isyyssuhteiden korjaamista ja toisekseen perhe-elämän suojaamista. Ei-biologinen isyys voi paljastua milloin vain, ja siksi isyyden kumoamisen kahden vuoden määräaika on poistettava. Virheellisestä isyydestä aiheutuu juridisten velvoitteiden lisäksi asianosaisille merkittävää henkistä kärsimystä.

Lapsen oikeuksien sopimuksessa linjataan, että julkisten tai yksityisten sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen oikeuksien komitea on jo ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa antanut Suomelle huomautuksen siitä, ettei lainsäädännössä viitata kattavasti lapsen etuun. Nyt meillä on mahdollisuus korjata tämä tilanne.

Isyyslaki toteaa lapsen edun toteutuvan parhaiten silloin, kun lapsen oikeudellisena isänä on biologinen isä. Myös isyyden kumoaminen voi lapsen edun näkökulmasta olla myönteistä, koska virheellisen isyyden kumoamisen myötä avautuu mahdollisuus vahvistaa lapsen isäksi tämän biologinen isä. Nykyisen isyyslain 44 § käytännössä estää isyyden korjaamisen sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt kaksi vuotta. Tämä epäkohta siis pitää nyt korjata. Se on niin isien kuin lasten etu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 151/2020 vp

Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan, mikäli isyys määrätään väärälle henkilölle vastoin hänen tahtoaan, koituu hänelle asiasta sekä suurta henkistä että taloudellista vahinkoa, mikä lisäksi rikkoo hänen perusoikeuksiaan. Isäksi määrätty henkilö on elatusvelvollinen lapsesta, joka ei ole hänen, ja lapsella on perintöoikeus häneen siten kuin siitä perintökaaressa määrätään.

Arvoisa puhemies! Isyyslain 44 § tulee kumota siten, että muutos mahdollistaa myös vuosina 2016—2020 vahvistettujen virheellisten isyyksien korjaamisen, siis nykyisen lain voimaantulon jälkeen tapahtuneiden isyyksien korjaamisen. Pykälä ei täytä lainsäätäjän esivalmistelussa asetettuja tavoitteita vaan päinvastoin on lapsen edun ja lapsen oikeuksien vastainen. Yleisen oikeuskäsityksen mukaankin lapsen etu siis täyttyy parhaiten silloin, kun juridisena isänä on oikea biologinen isä. Keinotekoinen aikaraja ei ole tarpeellinen lapsen aidon edun mukaisen tapauskohtaisen harkinnan tekemiseen, koska käräjäoikeuden on käsiteltävä ja käsiteltävä sille toimitettu kanne isyyden korjaamisesta ajankohdasta huolimatta.

Voimassa olevan isyyslain valmisteluaineistossa on sanottu lain tarkoituksen olevan virheellisten isyyksien korjaaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, eivätkä esityöt puhu sen puolesta, että virheellinen isyys tulisi pysyttää väärällä henkilöllä määrääjän täyttyttyä. Jos virheellinen isyys siis jää voimaan, lapsi täysi-ikäiseksi tultuaan joutuu itse selvittämään syntyperänsä. En usko, että tämä on kenenkään mielestä tavoiteltava tilanne. Keinotekoinen aikaraja on ristiriidassa lastensuojelulain keskeisten periaatteiden kanssa. Isyyslain 44 § toimii tällä hetkellä siis vastoin lainsäätäjän tarkoitusta, kun käräjäoikeudet jättävät kanteet käsittelemättä ja vahvistavat juridiset isyydet, joihin ei liity biologista eikä sosiaalista isyyttä.

Arvoisa puhemies! Hyväksymällä tämän lakialoitteen eduskunta osoittaisi, että lasten etu on arvioitava näissä tapauksissa nykyistä paremmin ja että virheelliset isyydet tulee voida korjata. Tämän voimassa olevan pykälän ja sen tiukan tulkinnan johdosta maassamme on tälläkin hetkellä tapauksia, jotka aiheuttavat osallisille kärsimystä. Aikarajan poistaminen vahvistaa kaikkien osapuolien oikeuksia. Toivon, että eduskunta käyttää valtaansa ja sitä viisautta, joka täällä vallitsee, ja yhtyy lakialoitteen esitykseen isyyslain 44 §:n kumoamisesta.

18.43 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Vuonna 2016 voimaan astunut isyyslaki mahdollistaa isyyden tunnustamisen neuvolassa jo ennen lapsen syntymää, kun vanhemmat asuvat avoliitossa. Samalla vanhemmat voivat tehdä sopimuksen yhteishuollosta.

Tänä päivänä yli 50 prosenttia esikoisista syntyy avoliittoon. Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen asemaa korjattiin merkittävästi isyyslain uudistuksella. Samassa yhteydessä poistettiin äidin mahdollisuus estää isyyden selvittäminen. Lastenvalvojan mahdollisuuksia isyyden selvittämisessä laajennettiin koskemaan myös yli 15-vuotiaita, mutta 15 vuotta täyttäneelle lapselle jätettiin oikeus kieltäytyä siitä. Lapsella on halutessaan oikeus tietää biologiset vanhempansa.

Hallitusohjelmassa on sovittu, että äitiys- ja isyyslait yhdistetään vanhemmuuslaiksi. Samassa yhteydessä olisi hyvä tarkistella isyyslaissa mainittuja isyyden vahvistamisen ja kumoamisen määräaikoja sekä sitä, voisiko isyyden tunnustaa etukäteen neuvolassa myös vanhempien avoliitossa ollessa. Näin samalla vahvistuisi isän rooli jo neuvola-ajasta lähtien. Lapsiperheille on oltava matalan kynnyksen palveluita joka kunnassa. Lastenvalvo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 151/2020 vp

jalle ja perheneuvojalle on päästävä neuvoja ja tukea hakemaan ennen kuin tilanteet kriisiytyvät.

Arvoisa puhemies! Yhä useampi lapsi asuu tänä päivänä monimuotoisessa perheessä, ja lainsäädäntöä on uudistettava vastaamaan nykyaikaista perhekäsitystä. Sosiaalisen vanhemman asema Suomessa on edelleen monin paikoin lainsuojaton, ja kuten viime perjantaina kuulumme eduskuntatalon portailla, myös huostaanotetun lapsen ja hänen lähipiirinsä asema on suojaton lapsen huollon siirtyessä sosiaalitoimelle siitä huolimatta, että lähipiirin kartoitus on kirjattuna lastensuojelulakiin. Lapsen läheiset kiintymyssuhteet on tunnistettava lainsäädännössä nykyistä paremmin. Nämä lapselle merkitykselliset lähisuhteet ovat merkittäviä suojatekijöitä perhetilanteiden muutoksissa ja elämän vastoinkäymisissä koko loppuelämän ajan.

Arvoisa puhemies! Vuoroasuminen saatiin vihdoinkin virallisesti lakiin melko tarkkaan vuosi sitten, ja se paransi kahdessa kodissa asuvien lasten oikeusturvaa merkittävästi. Paljon jäi vielä korjattavaa sosiaaliturvauudistukseen, jonka yhtenä tavoitteena on parantaa vuorovanhempien asemaa asumistuen ja muun sosiaaliturvan piirissä.

Vanhemmuus on vanhemmuutta siviilisäädystä ja etuliitteestä riippumatta. Sukupuolen tai siviilisäädyn ei pitäisi määrittää sitä. Vanhemmuuslain on jatkossa turvattava yhdenvertainen vanhemmuus kaikille lapsille ja lapsen tosiasiallisille vanhemmille.

18.46 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä lakialoite on tärkeä, ja toivon, että tätä ongelmaa ryhdyttäisiin kiireellisesti korjaamaan. Isyyslain kumoamisperusteiden mukaan miehen isyys on kumottava, jos oikeusgeneettisen isyystutkimuksen avulla tai muutoin on selvitetty, ettei miehen ja lapsen välillä ole isyyslain tarkoittamaa suhdetta. Muiden asianosaisten kuin lapsen on nostettava isyyden kumoamiskanne kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä. Käytännön elämässä kahden vuoden jäykkä määräaika aiheuttaa vakavia ongelmia asianosaisten elämässä. Kanne saatetaan jättää vain joitakin viikkoja myöhässä isyystutkimuksen tulosten jälkeen, ja on kohtuutonta edellyttää, että traumaattisessa tilanteessa asianosainen olisi välittömästi kykenevä aloittamaan oikeusprosessia ja irrottautumaan oletetusta lapsestaan, johon hänellä on jo ehtinyt mahdollisesti muodostua vahva tunneside.

Tein vuonna 2017 kirjallisen kysymyksen isyyden kumoamista koskevien määräaikojen aiheuttamista ongelmista, ja tämä ongelma on edelleen meillä käsissä. Kahden vuoden määräaika ei nykyisessäkään laissa ole lähtökohtaisesti täysin ehdoton, sillä kanne voidaan tutkia isyyslain nojalla, vaikka se olisi pantu vireille tämän määräajan päättymisen jälkeen, jos kantajalla on ollut laillinen este tai hän näyttää muun erittäin painavan syyn, jonka vuoksi kannetta ei ole aiemmin nostettu. Kanne on kuitenkin jätettävä tutkimatta, jos sitä ei ole nostettu viipymättä sen jälkeen, kun syy kanteen nostamatta jättämiselle on poistunut. Vuonna 2017 silloinen oikeus- ja työministeri Jari Lindström vastasi esittämäni kirjalliseen kysymykseen, että koska isyyslaki oli tuolloin ollut voimassa vasta vähän yli vuoden, ei hallitus silloin pitänyt tarpeellisena isyyslain arvioimista. No, nyt tästä lain voimaan astumisesta on kulunut jo useampi vuosi ja kokemuksia on kertynyt. Mielestäni tätä lakia tulisi nyt todellakin tarkastella pikaisesti.

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että tapaukset, joissa kanne on katsottu voitavan nostaa kanneajan umpeutumisesta huolimatta, ovat koskeneet tilanteita, joissa mies on saanut aiheen epäillä isyyttään vasta sen jälkeen, kun tuo kanneaika on kulunut. Varsinaisen kanneajan umpeuduttua on oikeuskäytännön mukaan toimittava nopeasti sen jälkeen, kun on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 151/2020 vp

aihe epäillä isyyttä. Isyyden kumoamista koskevan lain tavoitteena on sekä virheellisten isyyssuhteiden korjaaminen että perhe-elämän suojaaminen. Lapsen edun kannalta on tärkeää korjata virheellinen isyyssuhde mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, mutta toisaalta lapsen etua ei edistä myöskään tilanne, jossa hänen oikeaa isäänsä ei ole selvitetty, eikä oikeusgeneettisillä tutkimuksilla virheelliseksi todettu isyys käytännössä enää tuota lapselle sitä todellista suhdetta isään.

Nykylainsäädännön aikana vaatimus kanteen nostamisesta viipymättä on aiheuttanut kiipeitä lopputuloksia, joita ei voida pitää lapsen eikä isyyden kumoamista hakeneen miehen edun mukaisina eikä kohtuullisina. Näissä tilanteissa kanne on hylätty, koska tuo määräaika on ylittynyt liikaa, ja nämä ratkaisut ovat olleet hyvin kategorisia.

Ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattu yksityiselämän suojaan kuuluva oikeus saada tietää biologiset vanhempansa ja saada oikeudellinen suhde heihin vahvistetuksi kuuluu henkilön identiteetin tärkeisiin ja pysyviin perusteisiin. Myös lapsen oikeuksien yleissopimuksen 7 artiklan mukaan lapsella on oikeus tuntea omat vanhempansa. Tarve saada vanhemmuus todennettua ja vahvistettua ei lakkaa ajan kulumisen tai ikääntymisenkään myötä.

Sekä isyyden vahvistamiseen että elatusapujen määräämiseen liittyvästä kiistasta on olemassa julkisuudessa monissa medioissa käsitelty tapaus, jossa oikeuden ratkaisuihin isyyden kumoamista koskevasta määräajasta ei poikettu, ja pidän hyvin arvokkaana, että tämä henkilö on tuonut tämän kipeän tilanteen omalla esimerkillään esiin. Isyyden kumoamista koskeva kahden vuoden määräaika aiheuttaa käytännön elämässä kohtuuttomia tilanteita, ja laki todellakin vaatii muutosta. Näillä virheellisillä isyyspäätöksillä on niin lapsen kuin miehen kannalta pitkäaikaisia seurauksia, minkä vuoksi on tärkeää saada korjauksia isyyteen myös takautuvasti.

Arvoisa puhemies! Olen ollut useita kertoja tästä ongelmasta yhteydessä myös nykyiseen oikeusministeriin Anna-Maja Henriksoniin, joka on luvannut, että tätä asiaa sitten käsitellään ja tutkitaan tuon vanhemmuuslain yhteydessä, mutta vanhemmuuslaki on kuitenkin iso paketti ja sisältää myös hyvin ristiriitaisia näkemyksiä, esimerkiksi luopumisen näistä äitiyden ja isyyden käsitteistä lainsäädännössä, joka ei varmasti ole mikään läpihuutoasia täällä eduskunnassakaan, ja senkin vuoksi toivon, että tämä esitys käsiteltäisiin erillisenä ja että tämä kipeä ongelmakohta korjattaisiin riippumatta tuosta vanhemmuuslakipaketin käsittelystä.

18.53 Marko Kilpi kok: Arvoisa puhemies! Jos jotain asiaa maailmassa ja elämässä en voi sietää, niin se on epäoikeudenmukaisuus. Tässä lakialoitteessa pureudutaan nimenomaan epäoikeudenmukaisuuteen. Laki ja oikeus ovat suomalaisen yhteiskunnan syvässä ytimessä, ja käytännössä kaikki toiminta perustuu juuri oikeudenmukaisuuteen ja laillisuuteen. Meidän on pystyttävä luottamaan siihen, että yhteiskunta täällä säätää sellaisia lakeja, joita me voimme noudattaa ja jotka istuvat kansalaisten oikeustajuun. Isyyslain kohdalla näin ei ole.

Neljän lapsen isänä voin todistaa, että lasten syntyminen ja lasten saaminen on upeinta mahdollista elämässä, sitä ei voi liikaa korostaa, mutta toisinaan tuo upeus voi saada kestämättömän ja ylitsepääsemättömän ja korjaamattomankin särön.

Kuvitellaanpas tilanne: Eletään parisuhteessa, avioliitossakin. Kaiken pitäisi olla hyvin, siitä kelpo osoituksena on lapsen syntymäkin. Sitten käykin ilmi, että puolisoilla on ollut salasuhte. Tällaisen asian paljastuminen on käytännössä aina valtava, järjestyttävä kriisi. Kär-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 151/2020 vp

simys on aikamoista. Mutta se ei riitä. Käy ilmi, että lapsi on toisen alulle saattama. Usein tällaisissa tilanteissa käy myös niin, että äiti on tämän tosiasian ja tosiseikan jo tiennyt. Kuvitelkaa sitä tunnetta.

Voiko sen perusteellisemmin enää mattoa jalkojen alta vetää? Kyllä voi. Se tapahtuu siinä vaiheessa, kun isyyttä yritetään kiistää. Se on täysin luonnollista ja ymmärrettävää, ei-hän isyys ole sellaisessa tilanteessa biologisestikaan totta. Jos kiistäminen ei tapahdu kahden vuoden sisällä syntymästä, ei isyyttä kumota ilman erityisen painavaa syytä. Tietääkseni näitä erityisen painavia syitä ei tähän mennessä ole juurikaan löytynyt yhdestäkään tapauksesta, ja näitä tapauksia kuitenkin on.

Moninkertaisesti petetty isä on joutunut vielä lopuksi yhteiskunnankin pettämäksi ja joutuu maksamaan elatusmaksuja niin kauan, kunnes lapsi tulee täysi-ikäiseksi. Mitäs tapahtuu sille henkilölle, joka on oikeasti lapsen biologinen isä? No, ei mitään. Hän ei joudu kantamaan minkäänlaista vastuuta, ei maksamaan senttiäkään, aivan kuin mitään ei olisi koskaan tapahtunutkaan. Toisin sanoen me yhteiskuntana kiistämme oikean, lakiperusteisesti kiistattoman totuuden. Miten se voi olla edes mahdollista?

Missä kohtaa tässä asustaa oikeudenmukaisuus? Ei missään. On selvä asia, että meidän on pidettävä aina ensisijaisesti huolta lasten edusta. Tällainen menettely ei voi olla kuitenkaan lapsen edun mukaista. Se itse asiassa heittää melkoisen varjon lapsen elämän ylle, minkä ansiosta myöhemmässä vaiheessa tuon lapsen elämässä riittää runsain mitoin purkamista. Se voi tapahtua vuosikymmentenkin jälkeen, kaukana aikuisiässä. Millaisiin toisioihin tuon lapsen elämä on perustunut? Valheisiin, joita yhteiskuntakin on ollut pitämässä yllä.

Lainsäädäntöprosessi ei ole erehtymätön, se on todettu moneen kertaan. Lainsäädäntöön livahtaa tuon tuostakin kummallisuuksia, jotka saattavat jopa romuttaa lain alkuperäisen ajatuksen ja sen hengen. Niin on tapahtunut esimerkiksi nykyisessä lastensuojelulaisessa, jonka muutokset ovat ajaneet lapset jopa vaaralliseen tilaan, vaikka ajatus on ollut lähtökohtaisesti täysin päinvastainen.

Nyt ollaan jälleen lapsen etuihin liittyvän lain ja sen ongelmien kanssa painiskelemassa. Kahden vuoden määräaika isyyden kiistämisessä on selvä virhe, ja se on korjattava. Totuuden paljastuminen tällaisissa asioissa voi tapahtua milloin tahansa. En alkuunkaan ymmärrä, mistä tällainen kahden vuoden määräaika voi olla peräisin, millaisen ajattelun logiikkaan se voi perustua. Tuntuu käsittämättömältä, että sellainen on mennyt lainsäädäntökoniston läpi aina lakitekstiin saakka.

Arvoisa puhemies! Meillä kansan valitsemilla lainsäätäjillä on oikeus ja ennen kaikkea velvollisuus korjata lainsäädännössä olevia virheitä, ja tässä kohtaa meidän on niin myös tehtävä. Sen on jo meidän oikeusvaltion uskottavuuden ja luotettavuuden vuoksi tapahduttava, ja siksi kannatan väkevästi tätä edustaja Kopran tekemää ansiokasta lakialoitetta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Totean, että tämän asian käsittelyyn tässä vaiheessa on aikaa 7 minuuttia.

18.58 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Kopran tekemässä lakialoitteesta ehdotetaan isyyslain 44 §:n kumoamista. Voimassa olevan lain mukaan kanne isyyden kumoamiseksi on nostettava kahden vuoden määräajassa lapsen syntymästä, kun kanteen nostajana on äiti, mies, joka katsoo olevansa äidin avioliiton aikana syntyneen lapsen isä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 151/2020 vp

tai mies, jonka isyys on todettu avioliiton perusteella, ja tämän jälkeen isyyttä on käytännössä mahdoton enää muuttaa, sen kahden vuoden jälkeen käytännössä mahdotonta. Tällainen lakimuutos on tehty silloin vuonna 2016, ja se on syytä korjata. Kiitokset edustaja Kopralle tämän asian esille nostamisesta. Tällä lakialoitteella on tavoitteena virheellisten isyysuhteiden korjaaminen ja perhe-elämän suojaaminen.

Haluan nostaa tässä esille kaksi asiaa. Meillä on kyseessä lapsen oikeus tietää biologinen syntyperänsä, ja sitten on isän oikeus tietää siitä, että hänellä on biologinen lapsi, ja myöskin sen isän, joka ei ole biologinen, oikeus tietää se, että hän ei ole biologinen isä. Tässä on monta oikeutta, jotka kohtaavat ja jotka ovat merkityksellisiä näille kaikille tahoille. Niihin liittyy sekä tunnepuolen asioita, merkitystä, että myöskin juridista merkitystä ihan liittyen elatusmaksuihin ja myöskin perintöoikeuksiin.

Haluan tässä vielä nostaa esille sen, että välttämättähän se ei tarkoita, että biologinen isä on se isä, jonka kanssa lapsi asuu, jos on elänyt toisen miehen kanssa perheessä. Tätä ei pidä nähdä myöskään sellaisena uhkana, että uhataan lapsen tilannetta, vaan nimenomaan oikeutena tietää syntyperä ja sitten oikeutena tietää omasta lapsestaan ja toisaalta tietää myös, jos lapsi ei ole oma. Sen takia tämä määräaika ei oikein tällaisissa asioissa toimi, koska ei se oikeus sieltä mihinkään häviä. Toivottavasti tämä asia saadaan korjattua pikaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Eestilä, voiko saada teille maskin päähän? Kiitos.

19.01 Janne Sankelo kok: Arvoisa puhemies! Lakialoite laiksi isyyslain 44 §:n kumoamisesta on lämpimästi kannatettava aloite. Olemme syvien kysymysten äärellä, jotka ovat hyvin inhimillisiä.

Julkisuudessa on hiljattain käsitelty tapausta, jossa lapsen isä velvoitettiin maksamaan elatusta lapselle, jonka biologinen isä hän ei ole. Lapsi syntyi miehen ja naisen avioliitossa, mutta parin vuoden kuluttua aviomies sai tietää, että hän ei ollutkaan lapsen biologinen isä. Mies haki oikeudelta isyyden kumoamista, mutta koska määräaika kumoamispäätöksen hakemiseksi oli jo umpeutunut, hänen vaatimuksensa hylättiin. Miehen tekemän valituksen johdosta niin käräjäoikeus kuin myöhemmin hovioikeus totesivat isyyslakiin vedoten miehen velvolliseksi maksamaan elatusapua lapselle.

Arvoisa puhemies! Sopii kysyä, toteutuiko tässä tapauksessa tai muissa vastaavissa oikeus tai edes kohtuus. Ei kai isyyden kumoaminen voi olla pelkästä määräajasta kiinni. Vanha tuomarinohjekin toteaa: mikä ei ole oikeus ja kohtuus, ei voi olla laki. Se on hyvä ohjenuora meille lainsäätäjille tänäkin päivänä.

Tällä hetkellä määräajan jälkeen jätetty kanne isyyden kumoamiseksi voidaan ottaa käsitteeseen vain laillisen esteen tai erittäin painavan synn perusteella. Nykyisen oikeuskäytännön mukaan painavaksi syyksi ei kuitenkaan riitä edes se, että henkilö osoittautuu 99,9 prosentin varmuudella ei-biologiseksi isäksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Lakialoitteen tavoitteena on poistaa määräajat isyyden kumoamiseen tähtäävien kanteiden nostamiselta. Kuten totesin, ei-biologinen isyys voi paljastua lapsen ollessa minkä ikäinen tahansa. Määräajan asettaminen isyyden kumoamiselle on siis keinotekoinen ja perusteeton rajoite, jolla pahimmillaan aiheutetaan vakavaa henkistä kärsimystä eri osapuolille. Edustaja Kopralla lakialoite auttaa korjaamaan virheellisiä isyysuhteita mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samalla se suojaaa perhe-elämää ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 151/2020 vp

ehkäisee inhimillistä kärsimystä. Kuten perustuslaissa todetaan, julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Siitä tässä on kyse.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Totean, että etukäteen varattu aika on käytetty ja keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 19.04.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 21.13.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 13 käsittelyä.

21.13 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite laiksi isyyslain 44 §:n kumoamisesta on mielestäni kannatettava ja korjaa selvää epäkohtaa aiemmin jo useammin kerroin esitetyn perustein.

Täällä vedottiin tuomarinohjeeseen, että mikä ei ole oikeus ja kohtuus, ei voi olla lakikaan. Näin on, ja en tiedä, kenen mielestä voi olla oikeus tai kohtuus se, että isyys vahvistetaan sellaiselle henkilölle, joka oikeasti ei ole lapsen isä, ja sitä ei voida myöhemmin muuttaa, jos osoittautuu, että ei näin olekaan. Kyllähän lainsäädännöllä pitäisi olla pyrkimys sen oikeuden ja kohtuuden ohella myös totuuteen. Emmehän me muutenkaan säädä sellaisia lakeja, millä säädetään todeksi joku asia, jonka varmuudella tiedämme valheeksi. Eihän lainsäädäntö niin toimi. Sehän johtaisi oikeuslaitoksen uskottavuuden menemiseen. Ja kyllä tässä tällaisessa hieman uskottavuus menee, jos vahvistetaan isäksi sellainen, joka ei ole isä. Se ei ole kenenkään etu: se ei ole oikean isän etu, se ei ole väärän isän etu eikä lapsenkaan etu. Se on pahimmassa tapauksessa useiden ihmisten elinikäinen tragedia, ja tähän pitäisi puuttua eduskunnan lainsäädäntövallalla, jos kerran oikeuslaitos tätä asiaa ei tunnu ymmärtävän.

Täytyy ihmetellä sitä, miksi me yleensä olemme tilanteessa, että taas tarvitaan tällainen aloite. Miksi oikeuslaitos tulkitsee tätä maalaisjärjellä ajateltuna aika selvää pykälää noin kummallisella tavalla? Siellä pykälässä lukee, että se kahden vuoden määräaika voidaan ohittaa siinä tapauksessa, että on painavat perusteet. Eikö painava peruste ole se, että selviää, että isyys onkin mennyt toisin kuin on kuviteltu aikaisemmin? Mikä johtaa siihen, että oikeus tekee tällaisia tosielämälle vieraita tulkintoja? Tässä ei ainakaan minun ymmärryksen mukaan ole vika laissa vaan oikeuslaitoksen toiminnassa. Niin kuin monta kertaa aiemminkin on nähty, oikeus tulkitsee lakia vasten lainsäätäjän tahtoa ja yleistä oikeustajua.

21.15 Mikko Kärnä kesk: Arvoisa herra puhemies! Kuten edustaja Mäkeläkin omassa puheenvuorossaan viittasi tuomarinohjeisiin, täytyy itsekkin ne vielä toistaa: ”Mikä ei ole oikeus ja kohtuus, se ei saata olla lakikaan; sen kohtuuden tähden, joka laissa on, se hyväksytään.” Tosiaan tässä ovat kyseessä Olaus Petrin tuomarinohjeet, jotka on julkaistu ensimmä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 151/2020 vp

mäisen kerran 1600-luvulla. Itsekin toivon, että niitä sovellettaisiin nykypäivänä hivenen enemmän.

En kuitenkaan käy arvostelemaan oikeuslaitosta. Katson, että meillä on lainsäätäjänä velvollisuus tehdä sellaista lainsäädäntöä, jota ei voida tulkita näitten tuomarinohjeitten vastaisesti. Edustaja Kopran lakialoite tämän isyyslain 44 §:n poistamisesta sopii kyllä näihin ohjeisiin erinomaisen hyvin, ja kannatan aloitetta aivan täysillä.

Isyyslaissa ei ole nykyisellään huomioitu oikeutta ja kohtuutta isyyden korjaamista koskevat pykälissä. Tämä aikamääre, joka on asetettu, on oikeuskäytännön takia käytännössä ehdoton, vaikka laissa ja sen perusteluissa itse asiassa lukee toisin. Tämä kyllä aiheuttaa kohtuuttomia tilanteita, niin kuin olemme voineet jokainen julkisuudesta havaita.

Lapsen etua ei nykyisellään arvioida lainkaan, jos kannetta isyyden korjaamiseksi ei käsitellä. Tämä on paitsi kohtuutonta, myös lasten oikeuksien sopimuksen vastaista. Lapselle siis tehdään tietoisesti väärä identiteetti ja itse asiassa epärehellinen lapsuus. Tämä on paitsi kohtuutonta myös erittäin julmaa lasta kohtaan. Kun juridiseksi isäksi tuomitaan mies, joka ei ole biologinen eikä myöskään sosiaalinen isä, rikotaan hänen yksityiselämänsä suojaa. Tämä on näkemykseni mukaan kyllä myös perusoikeuksien vastaista. Kun isyyttä ei korjata, lapsi itse asiassa velvoitetaan selvittämään itse isänsä 15 vuotta täytettyään. Ei tämäkään kovin kohtuulliselta kuulosta. Itse asiassa se kuulostaa erittäin julmalta.

Isyyslaki on säädetty ensisijaisesti lapsen oikeuksien suojelemiseksi. Isyyden korjaamista koskeva 44 § toimii pahimmillaan koko tätä periaatetta vastaan — ja täysin turhaan. Esimerkiksi Norjassa aikarajaa isyyden korjaamiselle ei ole, ja katson kyllä, että norjalainen yhteiskunta on kestänyt sen varsin hyvin. Tämä mainittu pykälä ei siis tuo lakiin mitään sellaista lisäarvoa, mitä käräjäoikeus ei voisi arvioida joutuessaan käsittelemään kanteen isyyden kumoamiseksi. Kun kanne joudutaan käsittelemään, joudutaan aina samalla arvioimaan lapsen etu. Tämä olisi kaikkien edun mukaista ja täyttäisi siinä sivussa ne ihmisoikeusvelvoitteet, joihin Suomi on sitoutunut. Katson, että tälle aikarajalle ei itse asiassa ole olemassa mitään perusteluita.

Vaikka tämä edustaja Kopran erinomainen aloite liittyy isyyslakiin, joka tulee tietysti poistumaan nyt vanhemmuuslain myötä, jonka hallitus on päättänyt säätää, on sen käsitteily näkemykseni mukaan hyvin perusteltua. Katson kyllä, että valiokunnan kannattaisi tämä aloite paketoita viimeistään siinä vaiheessa, kun vanhemmuuslaki sinne saapuu, ja käydä se siinä samassa yhteydessä läpi. Kyseessä on nimittäin yksittäinen turha ja tarpeeton pykälä, joka aiheuttaa inhimillistä kärsimystä tänäkin päivänä.

Arvoisa puhemies! Katson toki, että vanhemmuuslain odottaminen olisi tässä tilanteessa viivyttelyä, ja tietysti toivoisin, että valiokunta tämän asian aikaisemmin käsittelee, mutta lienee realismia, että se käsitellään siinä vaiheessa, kun vanhemmuuslaki valiokuntaan saapuu. Mutta tämänkin sanottuani totean — ja haluan kiittää edustaja Kopraa aloitteen tekemisestä — että minä kannatan tätä ja toivon, että se saa kannatusta yli puoluerajojen.

21.20 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Sanon suoraan ja vastaan edustaja Kärnäle: Kyllä tämä lakialoite saa kannatusta toivottavasti kaikilta puolueilta. Ainakin itse ja edustamani puolue haluaisimme kyllä käydä tästä vakavan keskustelun ja haluaisimme yrittää nyt pilkkoa tämän asian tulevasta vanhemmuuslaista, sillä tämä on paljon yksinkertaisempi asia hoitaa ja se pitäisi hoitaa pikimmiten pois päiväjärjestyksestä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 151/2020 vp

Arvoisa puhemies! Suomi on oikeusvaltio, jossa lailla suojataan ihmisten perusoikeuksia, ihmisoikeuksia ja lasten oikeuksia. Lait saattavat kuitenkin myös asettaa rajoitteita oikeuden toteutumiselle silloin, kun ne on laadittu moniselitteisesti tai kun pykälää voidaan käyttää eri tavalla kuin lainsäätäjät ne on tarkoittanut. Näin on mielestäni valitettavasti käynyt isyyslain kohdalla. Tunnen tapauksen, josta isyyslain väärää soveltamista koskeva julkisuus on lähtöisin, eivätkä sen tapahtumat sovi kuvaani oikeusvaltiosta. Jo itsessään ikävässä tapahtumasarjassa lain muotoseikoilla on estetty isyyden korjaaminen ja oikeuden tapahtuminen. Oikeuden päätöksellä loukataan lapsen oikeutta isäänsä ja oikeutta tuntea oma alkuperänsä, ja aiheutetaan usealle asiaan liittyvälle inhimillistä kärsimystä. Kaikkien perusoikeuksien tulisi olla julkisen vallan suojaamia, näin sanoo perustuslaki, 22 §, erityisesti lapsen oikeuksiin.

Perusoikeuksien loukkaaminen kuuluu valtion oikeuksiin, mutta oikeusvaltiossa se pitää pystyä perustelemaan, ja syynä pitää olla jonkin muun oikeushyvän suojeleminen. Koen, että isyyslain kohdalla näin ei ole. Isyyden säilyttäminen väärällä henkilöllä, joka isyyttä yrittää korjata, vahingoittaa sekä häntä että lasta, jonka suojelemisen pitäisi olla oikeuden ensisijainen tehtävä. Lasten oikeuksien sopimus velvoittaa oikeudet ja viranomaiset arvioimaan lapsen etua ensisijaisena, kun kyseessä on häntä koskeva asia. Isyyslain kohdalla tämä ei valitettavasti toteudu. Keinotekoinen aikaraja estää kanteen käsittelemisen ja niin ollen lapsen edun arvioimisen. Perustetta aikarajan säilyttämiselle ei ole. Norjassa, niin kuin tässä on aikaisemmin kerrottu, isyyden korjaamiselle ei ole aikarajaa. Omassa lainsäädännössämme aikarajalla ei saavuteta mitään, mitä käräjäoikeus ei itsessään voisi arvioida. Suomea on itse asiassa huomautettu isyyteen liittyvästä lainsäädännöstä ja lasten oikeuksista jo riittävän monta kertaa aiemmin.

Edustaja Kopran aloite pyrkii poistamaan laista yhden tarpeettoman ja lainsäätäjien tahtoa vastaan toimivan pykälän. Pykälän poistaminen tekisi laista paitsi toimivamman, myös inhimillisemmän. Kanteet olisi pakko arvioida tapauskohtaisesti, jolloin lasten oikeuksien sopimuksen velvoittama lapsen edun arvioiminenkin toteutuisi paremmin.

Lakialoite on kannatettava, ja toivonkin sen käsittelyä, niin kuin aikaisemmin sanoin, erillisenä valmistelussa olevasta vanhemmuuslaista. Eduskunnassa on ensimmäisen kerran nostettu esiin isyyslain kanneaikojen kohtuuttomuus jo vuonna 2017. Toivon, että vuonna 2020 asia etenisi ripeän valiokuntakierroksen jälkeen hyväksyttäväksi.

21.24 Janne Heikkinen kok: Arvoisa puhemies! Isäksi tuleminen on ihmeellinen hetki, jossa tapahtuu jotain aivan käsittämättömän suurta. Monille meistä se merkitsee niin paljon, että alamme määritellä elämäämme aikana ennen sitä ja aikana sen jälkeen. Siksi olen täysin vakuuttunut, että lapsen saaminen ja isäksi tuleminen on hienointa, mitä perheen perustamisesta haaveilevan miehen elämässä voi tapahtua.

Valitettavasti aivan kaikissa tarinoissa ei ole kuitenkaan onnellista loppua. Vuosi sitten tammikuussa saimme suruksemme lukea mediasta hyvin poikkeuksellisesta tapauksesta, joka järkytti syvästi kansalaisten oikeudenmukaisuuden tuntoa. Uutisten perusteella Etelä-Karjalan käräjäoikeudessa käsiteltiin tuolloin tapahtumaa, jossa useita vuosia lasta yrittänyt pariskunta oli vihdoinkin saanut toiveilleen täyttymyksen, mutta myöhemmin oli raadollisella tavalla selvinnyt, ettei aviomies ollutkaan lapsen biologinen isä. Kyseisessä tapauksessa aikaa oli ehtinyt kulua juuri sen verran, ettei tämän salakavalan juonen uhriksi joutunut mies pystynyt enää tekemään asiasta isyyden kumoavaa kannetta. Mittaamattoman inhimillisen kärsimyksen lisäksi uhrin maksettavaksi ovat koituneet lapsen elatuksesta koi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 151/2020 vp

tuvat kustannukset täysi-ikäisyyteen saakka, sillä mies on vielä tänäkin päivänä lain silmissä virallisesti lapsen isä.

Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että poliitikkojen säätämät lait on arvosteltava ensisijaisesti lopputulosten kautta eikä hyvien aikomusten perusteella. Ymmärrän hyvin, että nykyisen isyyslain säätämisen aikaan on haluttu ajatella siten, että mahdolliset isyyksien korjaamiset tehtäisiin jo varhaisessa vaiheessa tai yhteisymmärryksessä lapsen biologisen isän kanssa. Tämän laajasti julkisuutta saaneen tapauksen perusteella voidaan kuitenkin jo nähdä, ettei nykyinen isyyslaki ole lopputulosten näkökulmasta kelvollinen puolustamaan lapsen kokonaisuutta ja isyydestä haaveilevia yksilöitä erehdyttävältä tai jopa vilpilliseltä toiminnalta.

Olen kiitollinen siitä, että kansanedustaja Jukka Kopra on ryhtynyt määrätietoisesti puolustamaan lakialoitteellaan heitä, joita nykyinen lainsäädäntö kiistattomasti kohtelee kaltoin. Pidän selvänä, että lainsäädännön tehtävänä on paitsi suojata lapsia itsessään myös taata aivan kaikille niin hyvän ja tasapainoisen perhe-elämän lähtökohdat kuin mahdollista. Sen vuoksi haluan osoittaa jo tässä vaiheessa lainvalmistelua tukeni tälle aloitteelle, joka pyrkii pikaisesti korjaamaan nykytilanteen mahdollistaman syvän ja raskaan epäoikeudenmukaisuuden.

21.27 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on täällä käsittelyssä lakialoite laiksi isyyslain 44 §:n pykälän kumoamisesta, ja edustaja Kopra on tehnyt hyvän lakialoitteen. Lakialoitteen karkea sisältö on se, että tällä hetkellä isyyslaissa on semmoinen kahden vuoden määräaika, jona aikana pitää hakea, tavallansa tehdä kanne isyyden kieltämisestä, voisiko sen näin sanoa. Elikkä lapsen syntymästä kahteen vuoteen mennessä on tehtävä kanne, jos on joko tunnustautunut isäksi tai avioliiton kautta automaattisesti rekisteröitynyt isäksi jollekin lapselle.

Tällainen julkisuudessa paljon esillä ollut tilanne on ollut kaikkien luettavissa lehdestä, ja kyseessä oli semmoinen tapaus, jossa avioliiton sisällä on syntynyt lapsi ja lähellä tämän kahden vuoden määräaika asia on tullut ilmi tälle isälle, joka sitten ei ollutkaan biologinen isä. Kannetta ei ole tehty kahden vuoden kuluessa syntymästä, vaan se on siitä hieman myöhästynyt, ja tämä on Suomen oikeuden mukaan sitten, voisiko sanoa, tuomittu lapsen isäksi.

Tämä ei ole kohtuullista eikä oikeudenmukaista. Tuomarinohjeet 450 vuoden takaa sanovat, että mikä ei ole oikeus eikä kohtuus, ei voi olla lakikaan, ja juuri meidän, jotka on tänne lakia valittu säätämään, pitää muuttaa tämä kohta sillä tavoin, että tämäkin lapsi saa itselleen oman juridisen isän, joka on hänen biologinen isänsä. Tämä on aika poikkeuksellinen tapaus. Tässä on mielestäni mediatietojen mukaan viitteitä siitä, että myös biologinen isä tiedetään, mutta äiti on tässä tapauksessa heittäytynyt hieman hankalaksi ja oikeus on täten joutunut toteamaan tämän avioliiton aikaisen miehen lapsen isäksi meidän säätämiemme lakien nojalla.

Tätä lakia on nyt muutettava. Kannatan edustaja Kopran tekemää esitystä ja haluaisin, että tämä lakimuutos tehdään siten, että tämä laajalti julkisuudessa käsitelty tapaus on myös oikaistavissa sillä tavalla, että tämä tapaus on myös uuden lain piirissä ja voidaan käsitellä lapsen edun nimissä siten, että hän saa biologisen isänsä juridiseksi isäkseen ja tämä ”väärä isä” pääsee irti tästä elatusvelvollisuudesta. Tämä ei ole kenellekään heistä oikein. Kiitoksia edustaja Kopralle esityksestä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 151/2020 vp

21.32 **Ano Turtiainen at:** Arvoisa puhemies! Pykälässä määrätään, että kanne on pantava vireille kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä tai isyyden vahvistamisesta. Muussa tapauksessa sitä ei oteta käsiteltäväksi. Tuollainen on enemmän kuin epäoikeudenmukaista.

Määräaikoihin olisi muutenkin syytä kiinnittää huomiota. Miettikää: valtakunnansyyttäjä voi poliittisesti nostaa mielivaltaisia syytteitä mielipiteiden ja tiedon levittämisestä ja jopa vuosia sitten tapahtuneesta Raamatun kohtien siteeraamisesta. Valitettavasti tässä yhteiskunnassa on moni asia todella pahasti rikki.

Arvoisa puhemies! Lakialoite haluaa kumota isyyslain koko 44 §:n. Aloite on hyvä, ja kannatan sitä lämpimästi. — Kiitos.

21.33 **Janne Heikkinen kok:** Arvoisa puhemies! Täällä on kuultu paljon puheenvuoroja isyyslain uudistamisesta, mutta silti tuntuu, että melko hitaita ovat herrojen kiireet täällä. Nyt olisi tällä talolla todellakin mahdollisuus osoittaa ketteryyttä ja halukkuutta korjata sitä suurta epäoikeudenmukaisuutta, mistä kaikki olemme saaneet medioista lukea.

Täällä useammassa hallituspuolueen puheenvuorossa on annettu pieniä etsikkolupauksia siitä, että isyyslain epäkohta muutettaisiin osana vanhemmuudesta tehtävän lain uudistusta, ja tämän tosiasiaa vie uhrin nykyistä tuskaa yhä kauemmas tulevaisuuteen. Kun täällä salissa aikaisemmin kuulimme kokeneen valtiopäivänaisen, edustaja Räsänen puheenvuoron, jossa hän oli hyvin skeptinen siitä, että tämä vanhemmuudesta lähtevä laki olisi kovinkaan nopeasti valmistumassa, niin haluan osoittaa pettymykseni siitä, että täällä ei ole halukkuutta nopealla aikataululla viedä tätä asiaa eteenpäin, niin että saataisiin näin ollen uhrille selkeä viesti, että täällä me kansanedustajat haluamme ketterästi korjata selkeästi epäonnistunutta lainsäädäntöä.

21.35 **Jukka Kopra kok:** Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää kollegoita hyvästä ja rakentavasta keskustelusta, ja erityisen ilahduttavaa on ollut havaita, että keskusteluun on osallistuttu tulkintani mukaan kaikista eduskuntaryhmistä ja keskustelun sävy on ollut aloitteelle hyvin suotuisa.

Edustaja Heikkinen viittasi tässä joihinkin puheenvuoroihin, joissa puhuttiin, että pitäisi odottaa tätä vanhemmuuslain käsittelyä. Yhdyn edustaja Heikkisen ja monen muun esittämään näkemykseen siitä, että ei tulisi odottaa vanhemmuuslain käsittelyä vaan päinvastoin edetä tämän lakipykälän osalta mahdollisimman nopeasti, ja toivon, että lakivaliokunta tämän toiveen täältä salista kuulee. Edelleen olisi suotavaa, että kun tämä pykäläkumous tehdään, niin se koskisi sitten kaikkia tapauksia, joihin sitä on sovellettu sen jälkeen, kun nykyinen isyyslaki on tullut voimaan, eli vuodesta 2016 lähtien.

Noin yhteenvetona haluaisin vielä todeta sen, että minun sydäntäni suorastaan lämmitää se inhimillisuus ja ymmärrys tätä asiaa kohtaan, mikä täällä salissa on vallinnut, ja selvästikin se viisaus, jota kollegoilla tätä asiaa kohtaan on. Toivon, että valiokunta nyt herkillä korvalla kuulee nämä sanat täältä salista ja huomioi ne työssään ja tulee myöskin omassa työssään myönteiseen johtopäätökseen siten, että lakialoitteen tavoitteet toteutuvat.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.